

Streszczenie rozprawy doktorskiej

mgr inż. arch. Hanna Malik-Trocha

**Systemowe podejście do wdrażania projektowania
uniwersalnego a standardy dostępności architektonicznej
w Warszawie.**

Promotor

prof. dr hab. inż. arch. Ewa Kuryłowicz

WARSZAWA 2024

STRESZCZENIE

Decyzja podjęcia tematu wynika z przeświadczenia o tym, że przestrzenie miejskie, środowisko zbudowane powinno być dostępne dla wszystkich, bez względu na nasze możliwości i ograniczenia i że powinno się to odbywać w sposób systemowy. Doświadczenia krajów Europy Zachodniej dowodzą, że warunkiem powodzenia są planowość i konsekwencja w działaniu wielu stron, doskonalenie działań. Dostępność jest zagadnieniem horyzontalnym, stąd konieczne jest zaangażowanie różnych stron odpowiadających za tworzenie, egzekwowanie prawa budowlanego, projektowanie, realizację inwestycji publicznych, promowanie dobrych praktyk z poszanowaniem do różnorodności użytkowników. Osoby z niepełnosprawnościami, ich rodziny powinny mieć równe szanse, a także korzystać z tych samych praw i obowiązków co pozostali obywatele.

Podejmując się tematu analizy w jaki sposób miasto Warszawa osiągnęło swój obecny status miasta nagrodzonego Access City Award definiuje elementy, które wpływają na skuteczne i systemowe wdrażanie projektowania uniwersalnego, podnoszenie dostępności oraz sposoby weryfikacji wymagań. Standardy dostępności architektonicznej dla m. st. Warszawy są dobrym przykładem, jak zainicjowane oddolne i społeczne działania przyczyniły się do oddziaływania na inne na mechanizmy zarządzania rozwojem organizacji, do powstawania nowych zapisów legislacyjnych promujących wdrażanie projektowania uniwersalnego.

Teza pracy brzmi: Na systemowe wdrażanie projektowania uniwersalnego składają się określone elementy, wśród których znajdują się Standardy dostępności. Egzekwowanie stosowania standardów wpływa na poprawę dostępności.

W rozdziale 1 Wprowadzenie - opisałam założenia metodologiczne, uzasadnienie i stan badań pracy.

W rozdziale 2 Projektowanie uniwersalne - przeprowadziłam kwerendę literatury na temat projektowania uniwersalnego oraz standardów dostępności architektonicznej w kontekście poszukiwania mechanizmów i charakterystyki tego podejścia w odniesieniu do innych sposobów projektowania. Zaprezentowałam porównanie standardów wybranych miast w Polsce: Gdyni, Łodzi i Warszawy, w stosunku do Standardów Ministerstwa Rozwoju, Włócznika oraz normy ISO 2154. Na koniec rozdziału omówiłam wyniki z przeprowadzonego badania opinii Projektantów, Urzędników, Użytkowników nt. stosowania standardów dostępności w Warszawie.

W rozdziale 3 Użytkownicy - zaprezentowałam dane nt. skali i struktury niepełnosprawności oraz w jaki sposób perspektywa użytkowników jest uwzględniana w polityce m. st. Warszawy. W tym rozdziale zaprezentowałam wyniki ankiety zadowolenia przeprowadzonej w wybranych 8 budynkach użyteczności publicznej w Warszawie.

W rozdziale 4 Partycypacja społeczne - zaprezentowałam, czym jest partycypacja społeczna a czym jest projektowanie partycypacyjne, w jaki sposób uwzględniana została partycypacja społeczna w badanych miastach: w Londynie, Barcelonie oraz Warszawie.

W rozdziale 5 Uwarunkowania skuteczności zaprezentowałam różne podejścia, które warunkują skuteczność i systemowe wdrażania:

- koncepcję projektowania uniwersalnego – jak norma PN EN 17161:2019,
- koncepcję projektowania dla wszystkich – jak metoda HUMBLES,
- koncepcję Inclusive Design – jak podejście 3 x H (*Head, Heart, Hand*).

Przedstawiłam trzy narzędzia, które są wprowadzone:

- w Wielkiej Brytanii - mapa drogowa *RIBA Outlay Inclusive Design*,
- w Irlandii – *Disability Access Certificate*,
- w Polsce w m. st. Warszawie Wzorcowy Opis Dostępności.

Na koniec zaprezentowałam wyniki z badań - analiz przestrzenno – funkcjonalnych i organizacyjnych 8-iu wybranych obiektów użyteczności publicznej w Warszawie.

W rozdziale 6 Miasto dostępne przedstawiłam porównanie wybranych miast w Europie i Polsce, w tym miast nagrodzonych pierwszym miejscem w konkursie Access City Award, zestawiając ich najważniejsze osiągnięcia według siedmiu współzależnych czynników sukcesu metody HUMBLEES. Zaprezentowałam również pogłębione analizy czynników decydujących o skutecznym wdrażaniu projektowania uniwersalnego w m.st. Warszawie. W tym rozdziale omówiłam także zweryfikowane w ramach uzgodnień z Pełnomocnikiem Prezydenta m. st. Warszawy ds. dostępności cztery projekty zrealizowane zgodnie ze Standardami dostępności:

- przedszkole przy ul. Burakowskiej
- CAM Wawer,
- CAM Białołęka
- biblioteka Choszczówka.

W rozdziale 7 Podsumowanie omówiłam podsumowanie wyników oraz wnioski końcowe z pracy oraz z kierunkami dalszych badań.

Do rozprawy na koniec zostały również załączone wyniki pięciu badań w formie raportów:

- Raport 1 – badanie nt. Standardów dostępności,
- Raport 2 – ankieta zadowolenia użytkowników w 8-iu wybranych obiektach,
- Raport 3 – analiza funkcjonalno – przestrzenna i organizacyjna 8-iu wybranych obiektów,
- Raport 4 – analiza porównawcza miast z I nagrodą Access City Award,
- Raport 5 – analiza porównawcza wybranych miast (Warszawy, Dublin, Londynu, Barcelony, Gdyni i Łodzi).

Najważniejsze pojęcia: projektowanie uniwersalne, dostępność architektoniczna, standardy dostępności, inkluzyjność, użyteczność, systemowe wdrażanie, osoby z niepełnosprawnościami, partycypacja społeczna, uwarunkowania skuteczności.

STRESZCZENIE PO ANGIELSKI / ABSTRACT IN ENGLISH

The decision to address this topic stems from the belief that urban spaces and the built environment should be accessible to everyone, regardless of our abilities and limitations, and that this should be done in a systematic way. Experiences from Western European countries show that the key to success is planning and consistency in the actions of many parties, continuously improving efforts. Accessibility is a horizontal issue, hence the necessity for the involvement of various stakeholders responsible for creating, enforcing building laws, designing, implementing public investments, and promoting good practices with respect for the diversity of users. People with disabilities and their families should have equal opportunities and also enjoy the same rights and obligations as other citizens.

In undertaking the analysis of how the city of Warsaw has achieved its current status as a city awarded the Access City Award, I have defined the factors that influence the effective and systematic implementation of universal design, achieving accessibility and ways to verify the requirements. The architectural accessibility standards for Warsaw are a good example of how socially initiated grassroots activities have influenced other mechanisms of organizational development management, leading to the emergence of new legislative provisions promoting the implementation of universal design.

The thesis of the work is: The systematic implementation of universal design consists of specific elements, including accessibility standards. Enforcing the use of standards improves accessibility.

Chapter 1 Introduction: Describes the methodological assumptions, justification, and state of research of the work.

Chapter 2 Universal Design: Conducted a literature review on universal design and architectural accessibility standards in the context of seeking mechanisms and characteristics of this approach compared to other design methods, presented a comparison of standards in selected cities in Poland (Gdynia, Łódź, and Warsaw) in relation to the Standards of the Ministry of Development, the Włoczek, and ISO 2154. At the end of the chapter, discussed the results of a survey of opinions from designers, officials, and users regarding the application of accessibility standards in Warsaw.

Chapter 3 Users: Presented data on the scale and structure of disabilities and how the users' perspective is considered in the policy of the city of Warsaw. This chapter also presented the results of a satisfaction survey conducted in 8 selected public utility buildings in Warsaw.

Chapter 4 Social Participation: Explained what social participation is and what participatory design is, and how social participation has been included in the examined cities: London, Barcelona, and Warsaw.

Chapter 5 Conditions of Effectiveness: Presented various approaches that determine the effectiveness and systematic implementation of the concept of universal design, such as the PN EN 17161:2019 standard, the concept of design for all like the HUMBLE method, and the Inclusive Design concept like the 3 x H approach.

I presented three tools that have been implemented:

- In the United Kingdom: the RIBA Outlay Inclusive Design Roadmap,
- In Ireland: the Disability Access Certificate,
- In Poland, in Warsaw: the Model Accessibility Description.

At the end, I presented the results of research—spatial-functional and organizational analyses of eight selected public utility buildings in Warsaw.

In Chapter 6 Accessible City: I compared selected cities in Europe and Poland, including those awarded first place in the Access City Award, highlighting their key achievements based on the seven interrelated success factors of the HUMBLE method. I also presented in-depth analyses of the factors that contribute to the successful implementation of universal design in Warsaw. In this chapter, I also discussed four projects that were verified through consultations with the Mayor of Warsaw's Accessibility Plenipotentiary and realized in accordance with Accessibility Standards:

- The kindergarten on Burakowska Street,
- CAM Wawer,
- CAM Białołęka,
- The Choszczówka library.

In Chapter 7 Summary, I provided a summary of the findings, final conclusions from the work, and directions for further research.

At the end of the dissertation, I also attached the results of five studies in the form of reports:

- Report 1 – Study on Accessibility Standards,
- Report 2 – User satisfaction survey in eight selected facilities,
- Report 3 – Functional-spatial and organizational analysis of eight selected facilities,
- Report 4 – Comparative analysis of cities awarded the first prize in the Access City Award,
- Report 5 – Comparative analysis of selected cities (Warsaw, Dublin, London, Barcelona, Gdynia, and Łódź).

Key terms: universal design, architectural accessibility, accessibility standards, inclusiveness, usability, systematic implementation, people with disabilities, social participation, conditions of effectiveness.

Edmund
02/03/2024

Jolanta Jabło-Trocha
10/09/2024